

BACHELOROPPGAVE

«Den treffer så brutalt...»

- En kvalitativ studie av digital mobbing på ungdomstrinnet

Skolens erfaringer og strategier for forebygging av digital mobbing

av

Åshild Nymark Esperås

Kandidatnummer: 118

«It can be so brutal...»

- A qualitative study of cyberbullying in secondary schools.

GLU 5-10

PE379

Mai 2014

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

kandidatnummer og navn
118 Åshild Nymark Esperås

JA X NEI__

Innhold

1.0 Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn og problemstilling	4
2.0 Teori.....	5
2.1 Hva er mobbing?	5
2.2 Forebyggingsstrategier	6
2.2.1 Nettvett i skolen	6
2.2.2 Læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper	8
2.2.3 Antimobbing og klasseledelse	8
3.0 Metode	10
3.1 Deltagere	10
3.2 Instrument	11
3.3 Gjennomføring	12
3.4 Analyse	12
3.5 Feilkilder	13
4.0 Resultat og drøfting.....	13
4.1 Digital mobbing som et aktuelt problem	14
4.2 Forebyggingsstrategier	16
4.2.1 Nettvett	16
4.2.2 Læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper	17
4.2.3 Antimobbing i skolehverdagen.....	19
5.0 Oppsummering og konklusjon.....	21
6.0 Litteraturliste	23
7.0 Vedlegg	26

1.0 Innledning

I løpet av de siste årene har det vært økende fokus på fenomenet mobbing. Både regjeringen, Utdanningsforbundet, Kommunenes Sentralforbund (KS) og Foreldreutvalget for grunnopplæringen har undertegnet et nasjonalt manifest mot mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2011). Media, forskningsmiljøet og skolen har i den senere tid også rettet oppmerksomhet mot en ny type mobbing, nemlig digital mobbing. Dette dreier seg om mobbing utført via elektroniske hjelpemidler, som for eksempel mobil og/eller internett. Det generelle bildet som er blitt skapt i media, er at nettmobbing har økt dramatisk over tid og at denne nye formen for mobbing har skapt nye ofre og mobbere (Zondag, 2013, Byrkjedal&Lohne, 2013).

I denne oppgaven vil jeg utforske hvordan skolen opplever digital mobbing, og hvordan de arbeider for å forebygge fenomenet. For å finne svar på dette, vil jeg intervjuere lærere og rektorer fra to skoler. Jeg vil se på lærere og rektors uttalelser i lys av teori om emnet, for eksempel Digital mobbing av Elisabeth Staksrud (2013). Til slutt vil jeg drøfte teorien jeg har funnet sammen med resultatet fra intervjuene.

1.1 Bakgrunn og problemstilling

I følge «Bruk- Hue»-kampanjen til Barnevakten (2011) mener åtte av ti barn at stygge kommentarer er like ille eller verre på nett og mobil enn ansikt til ansikt. Samtidig sier én av tre at terskelen for mobbing og erting er lavere i digitale kanaler. EU Kids Online (2013; i Samnøen 2014) er den største europeiske studien som har tatt for seg digital mobbing. Over 25 000 barn ble intervjuet. I Norge oppgav 31 prosent at de hadde blitt mobbet i løpet av det siste året, hvorav 8 prosent oppgav at mobbingen skjedde over nettet. Den vanligste typen nettmobbing var å få tilsendt stygge eller sårende meldinger eller at uønskede meldinger om en selv ble publisert slik at andre kunne se.

Skolen har et stort ansvar for elevenes skolemiljø. I kapittel 9a i Opplæringsloven (1998) står det at alle elever har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. I kapittel 9a-3 står det:

«Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremme eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør».

Dette sier noe om hvor viktig det er å ha kunnskap slik at man kan forebygge denne type mobbing. Jeg mener at kunnskap om emnet kan være en stor hjelp for meg som lærer senere – både for å kunne håndtere det best mulig, men også for å ha kunnskap om elevenes livsverden.

Jeg har utarbeidet følgende problemstilling for oppgaven:

- Hvordan opplever lærere og rektorer digital mobbing på ungdomstrinnet?
- Hvordan arbeider skolen for å forebygge?

2.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg gå inn på hva mobbing er, og undersøke skillet mellom tradisjonell mobbing og digital mobbing. Videre vil jeg trekke fram noen overordnede tema som handler om forebygging, som jeg har kommet fram til i gjennomgangen av litteratur om emnet.

2.1 Hva er mobbing?

Olweus (1992) sin definisjon på mobbing er: «*når en person gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer*». Et premiss at det skjer en «gjentatt negativ» eller «ondsinnnet» atferd fra en eller flere personer rettet mot en person som har vanskelig for å forsvare seg. Nancy Willard definerer digital mobbing slik: «*Å være slem mot andre ved å sende eller publisere skadelig materiale eller å ta del i andre former for sosial ondskap gjennom internett eller andre digitale teknologier*» (i følge Samnøen, 2014 s: 42).

Den digitale mobbingen har en del særtrekk som skiller den fra den tradisjonelle mobbingen.

Staksrud (2013) skriver om ulike forskjeller på digital og tradisjonell mobbing og jeg vil ta for meg noen av dem. Først og fremst kan audiovisuelt materiale bli brukt i mobbingen. Med dette menes bilder, film, lyder og lignende. I tillegg kan digital mobbing skje over alt. Mens «tradisjonell» mobbing kan skje i skolegården eller på skoleveien, kan den digitale mobbingen skje «hele» tiden, over telefon eller internett. Det gjør at det blir vanskelig for mobbeofferet å slippe unna, i tillegg til at hjemmet ikke lengre er et «friområde», som det kanskje er i den tradisjonelle mobbingen.

Det som gjør dette ekstra utfordrende, er at mobberen kan gjøre seg selv anonym. Det er mulig å for eksempel gjøre telefonnummeret skjult eller skrive en anonym kommentar på en blogg. En ofte brukt strategi er å opprette en falsk profil på et sosialt nettverk, som man benytter for å plage andre. Selv om det er mulig å gjøre seg anonym, kan den digitale mobbingen være lettere å dokumentere, i forhold til den tradisjonelle typen. Det er lettere å få svar på hvem som sa hva, og hva som ble svart. Noen digitale arenaer kan være mer lukkede enn andre, men det digitale er likevel mer tilgjengelig enn noe som skjedde i friminuttet uten vitner. Dette kan også gjøre at mobbingen kan være mer

sosialt synlig, sett i forhold til den tradisjonelle mobbingen. Helt ukjente mennesker kan kommentere innlegg på sosiale medier eller lignende. Det andre har lagt ut, kan spre seg ekstremt raskt til et stort antall mennesker på kort tid, noe som kan føre til større sosiale konsekvenser. Selv om mobbingen kan være sosialt synlig, kan den også bli mindre synlig for foreldre og lærere. Dette er fordi barn og unge ferdes i andre digitale rom enn voksne.

Digital mobbing kan skape nye former for sosial ekskludering i form av digital isolasjon. Noen kan oppleve å ikke få venneforespørsler, kommentarer, meldinger, invitasjoner eller «likes». Da er kanskje ikke sosiale nettverk like sosiale for alle. Ut i fra dette kan vi se at digital mobbing er relatert til de samme utfordringene som den mer tradisjonelle mobbingen. Samtidig påvirker det nye formatet både tid, sted, omfang og konsekvenser av mobbingen. Dette gjør digital mobbing både utfordrende og viktig for skolens ansatte å sette seg inn i.

2.2 Forebyggingsstrategier

Jeg vil nå se på ulike metoder for å forebygge digital mobbing. Jeg har delt disse inn i tre kategorier: Nettvett i skolen, læreren som samarbeidspartner og relasjonskaper, og antimobbing og klasseledelse i skolehverdagen. Dette er kategorier jeg selv har formulert, etter å ha lest teori om emnet. Førstnevnte går spesifikt på digital mobbing, mens de to andre handler både om digital og tradisjonell mobbing.

2.2.1 Nettvett i skolen

Nettvett handler om den enkelte nettbruker sin forståelse av trygghet og etikk ved bruk av digitale verktøy. Dette omhandler for eksempel bruk av e-post, chat og sosiale medier, spam, og virus. I følge Utdanningsdirektoratet (2013a) skal skolen gi elevene opplæring i nettvett. I kompetansemålene for 10. trinn blir begrepet nettvett brukt implisitt: *«kunne reflektere over samfunnsfaglige spørsmål ved hjelp av informasjon fra ulike digitale og papirbaserte kilder og diskutere formål og relevans til kildene»*.

Digitale ferdigheter er en av de fem grunnleggende ferdighetene i skolen. Utdanningsdirektoratet (2012) skriver at *«digitale ferdigheter vil si å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser hensiktsmessig og forsvarlig(...) Digitale ferdigheter innebærer også å utvikle digital dømmekraft gjennom å tilegne seg kunnskap og gode strategier for nettbruk»*. Det betyr at elevene skal lære om

nettvett i samfunnsfag, men begrepet er også en del av den digitale grunnleggende ferdigheten som skal integreres i alle fag.

Staksrud (2013) mener at en skoletime hvor man sammen forsøker å finne ut hvorvidt Facebook-profilene er åpne eller lukket, og hva som skal til for å åpne eller lukke dem, kan være hensiktsfullt. Det samme gjelder det å vise hvordan man varsler eller blokkerer andre brukere som plager en eller hva man skal gjøre hvis noen har lagt ut noe om deg som du ikke liker og vil ha bort fra internett. Forskning viser at mange ungdommer mangler evnen til å finne alternative handlingsmåter i situasjoner hvor de avkreves en respons (Baird og Fugelsang, 2004 s.1801). Det betyr at når noe skjer – som en konfliktsituasjon på nettet, en spydig kommentar fra Facebook, en trussel i en e-post, en tekstmelding – blir man handlingslammet. Staksrud (2013) skriver derfor at ved å øve på faktiske situasjoner og hvordan man skal reagere, øker man sjansen for at situasjoner ikke eskalerer til å bli mobbing. Det betyr at man kan lære elevene opp i å håndtere digital kommunikasjon, slik at elevene får en mental verktøykasse som blir klar for bruk.

En grei innfallsvinkel for nettvettsundervisning i flere fag, kan være å snakke om aktuelle saker som er kjente i media. Aviser har skrevet flere saker som handler om digital mobbing. Saken om de svenske jentene som er dømt for grove æreskrenkelser via Instagram (Zondag, 2013) eller jentene som ble filmet i dusjen ved en videregående skole i Skien (Byrkjedal og Lohne, 2013), kan være både interessante, realistiske og lærerike for elevene. Dette er også et utgangspunkt for videre diskusjon rundt flere emner innen nettvett, som for eksempel diskriminering, publisering av bilder uten tillatelse og relevant lovgivning.

Willard (2007) mener at begrepet *ytringsfrihet* er noe som bør bli inkludert i nettvettundervisningen. Det er lett å tenke at man har lov til å skrive det man vil på internett, uansett om det kan påvirke noen andre i en negativ forstand. Det er lettere å utnytte begrepet ytringsfrihet på internett, fordi her er det mulig å gjøre seg selv anonym, som jeg skrev om i kapittel 2.1. På internett kan ingen se hvem som har skrevet hva, og man trenger derfor ikke å stå for det som er skrevet. Ytringsfrihet er en forutsetning i et demokratisk samfunn, men det krever også ansvar. Elever trenger derfor å vite om og øve på dette. Selv om muligheten for å bli anonymisert og slippe konsekvenser for det man sier er til stede, må man lære elevene at ytringsfrihet har avgrensninger. Man kan ikke skrive det man vil, i alle fall ikke på lovlig vis, om det for eksempel er snakk om ærekrenkelser og rasisme. Willard (2007) hevder at elever bør ha opplæring i hvordan man bør oppføre seg mot andre på digitale verktøy, og hvor grensen går for hva slags språk og ordvalg som er greit å bruke på chat eller SMS.

2.2.2 Læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper

Staksrud (2013) poengterer at om barn og unge skal utvikle digital motstandskraft og håndteringskompetanse, som er viktig for å forebygge digital mobbing, er det viktig at de utvikler selvtillit med hensyn til egen evne til å gjøre noe aktivt. Mestringstro (self efficacy) er et begrep for «troen på at man er kapabel til å kontrollere ens egen utføring av en bestemt oppgave» (Bandura, 1997, s.3, egen oversettelse). Denne selvtilliten oppstår lettere når foreldre og andre voksne er med og legger til rette for positiv nettbruk og kan svare på spørsmål og innspill. Det krever at lærerne har grunnleggende digitale kunnskaper, samt kunnskap om elevenes digitale verden. I de tilfellene hvor foreldre av ulike grunner ikke klarer å følge opp dette, er det desto viktigere at lærere gjør det (Staksrud, 2013, s.111). Det betyr at lærerne må være en ressurs for elevene. Det vil si at læreren kan være en person å snakke med, selv om kanskje læreren ikke kan alt om internett.

Kommunikasjon og gode relasjoner er viktig for forebyggende arbeid (Hattie, 2009). Finnes ikke slike relasjoner, er sannsynligvis sjansen lavere for at elevene vil ta kontakt om de trenger hjelp eller råd om noe som skjer på nettet. Det er læreren som må ta initiativ til å skape et forhold der elevene opplever at de kan snakke med læreren. Det kan være effektivt å spørre elevene om «hvordan har du hatt det på nettet i dag?» (Staksrud, 2013). Dette er nok mest relevant for foreldre, men også for lærere. Det gjør at terskelen for å be om hjelp blir lavere. Opplever barn at voksne kan hjelpe, er det lettere å be om denne hjelpen.

Læreren kan være en samarbeidspartner ved å vise at han er positiv til mulighetene rundt internett. Selv om vi må lære elevene å være kritiske, finnes det også mange muligheter med sosiale medier. Arne Krokan (2012) har skrevet om hvordan IKT og sosiale medier endrer læring. Han mener at sosiale medier gir muligheter til å skape både bedre, mer effektive og mer interessante læreprosesser for elevene (Krokan, 2011). Facebook er også godt egnet for diskusjon og kommunikasjon mellom ulike grupper og aktiviteter. Han hevder at noe av det viktigste er at lærere lærer å utnytte sosiale medier som Facebook. Dette kan bidra til å forstå hvordan elevene samhandler med hverandre i det daglige, der Facebook er en viktig infrastruktur. Hva de deler med hverandre og hvordan de bruker ulike medier når de skal lære noe de er interessert i.

2.2.3 Antimobbing og klasseledelse

Staksrud (2013) mener at det er viktigere å ha kunnskap om barn, livet, konflikthåndtering og grensesetting enn om spesifikk teknisk kompetanse om de tjenestene som brukes. Det vil si at god pedagogikk og grensesetting i hverdagen er viktig for forebygging av digital mobbing. En tydelig

klasseleder med autoritet, kan lettere bidra til å skape et godt klassemiljø. Læreren må være bevisst på hva som fungerer, gripe fatt i det positive og jobbe videre med det.

Godt klassemiljø er altså en viktig forebyggingsfaktor for digital mobbing: Gjennom nulltoleranse for mobbing, der elevene lærer å bygge hverandre opp, og der læreren ser de positive sidene i hver enkelt elev. Barn og unge med et positivt selvbilde som lærer å opptre med selvsikkerhet, har gjerne en bedre forståelse av hvordan de skal oppføre seg i vanskelige situasjoner (McGuckin, O'Moore, Corcoran, Crowley, 2012). De oppfatter angrepene som mindre personlige og er generelt i stand til å ha en avslappet holdning til denne type angrep. Læreren må daglig jobbe med å styrke elevenes selvbilde sammen med foreldrene.

Det finnes flere praktiske grep skolen kan gjøre for å forebygge digital mobbing. Staksrud (2013) poengterer at det er punkt lærere allerede er gode på: se elevene, tilstedeværelse, formidling av kunnskap og ikke minst formidling av *regler og normer*. Beskjeder som signaliserer ønsket atferd er bedre enn de som signaliserer hva elevene ikke skal gjøre (Staksrud, 2013, s:123). For eksempel: «*Det er bare lov til å skrive hyggelige eller nøytrale beskjeder og meldinger til hverandre*». I tillegg kan det være hensiktsmessig å gi konkrete regler som elevene kan relatere seg til, for eksempel: «*Det er ikke lov å sende tekstmeldinger med trusler til hverandre*». Staksrud hevder også at det vil være lurt å la elevene være med på å lage reglene, slik at de får et egetforhold til det som blir konstruert. Det kan også være en idé at de eldre elevene på skolen presenterer de fastlagte reglene (såkalte «meningsentreprenører».) Dette kan virke motiverende for elevene.

Et mye omdiskutert tema er mobilbruk i skolen. Skal elevene få lov til å bruke mobil i skolehverdagen, og eventuelt når? Noen skoler har totalforbud, andre forbyr bare i undervisningen, mens andre har ingen konkrete regler. Et eksempel er grunnskolene i Kristiansand som har totalforbud der ingen elever kan bruke mobiltelefon, gjøre lydopptak eller ta bilder på skolen. Daglig leder Merethe Clausen Moe i Barnevakten, som er en organisasjon som gir råd om barn og media, tror at et slikt mobilforbud kan gi bedre arbeidsro og forebygge juksing på prøver (Johansen, 2013). Et motsatt eksempel er en skole i Skien, som lar elevene få bruke mobiltelefon på skolen. Rektor begrunner dette med at «*Ipod og pc blir veldig fremsnakket, men så fort det er snakk om mobil så blir det problemer. Det er viktig å se mobilen som et IKT-verktøy, og det er viktig å bruke dette verktøyet*» (Lindgren, 2013). Det ble gjort et vitenskapelig eksperiment i Luxembourg, der elever ble nektet å ha mobiltelefon på skolen for å se om det ville føre en nedgang i den digitale mobbingen. Forskerne fant ut at den digitale mobbingen ikke var påvirket av mobilbruken på skolen (Ölafsson, Livingstone, Haddon, 2013.)

I dette kapitlet har jeg trukket fram tre forebyggingsstrategier som jeg mener er viktige: Nettvett i skolen, læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper og klasseledelse og antimobbing. Dette er punkt jeg vil komme tilbake til i resultat og drøftingskapitlet.

3.0 Metode

Dette kapitlet tar for seg undersøkelsens metodiske rammeverk og gjennomføring.

Samfunnsvitenskapelig metode handler om hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om virkeligheten, hvordan denne informasjonen kan analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser (Christoffersen, Johannessen, 2012). Gjennom bruk av ulike metoder kan man bevisst og planlagt sette fokus på et fenomen, og finne meningsinnholdet i det man studerer. Metodene som blir tatt i bruk påvirker hvilken type informasjon som blir samlet inn (Jacobsen, 2005).

Denne undersøkelsen handler om hvordan skolens ansatte *opplever* digital mobbing og hvordan de de arbeider for å forebygge. Resultatet inneholder ord, opplevelser og meninger. Derfor valgte jeg å bruke en kvalitativ tilnærming, med semistrukturert intervju som datainnsamlingsmetode. Et kvalitativt intervju åpner for dype refleksjoner, meninger og synspunkt fra deltagerne. Detaljer ved hver informant blir vektlagt, og åpenhet er et sentralt stikkord for denne tilnærmingen (Jacobsen, 2005). Om jeg for eksempel hadde valgt et kvantitativt intervju eller spørreskjema, hadde ikke sjansen vært like stor for å få utfyllende og detaljert informasjon fra deltagerens synspunkt, som problemstillingen krever.

3.1 Deltagere

Jeg bruker begrepet deltagere, siden jeg mener dette begrepet er mer personlig og derfor mer passende, enn begrepet respondent. For å skape et realistisk bilde av digital mobbing i skolen, valgte jeg å intervju de som omgås dette; ansatte i skolen. Siden jeg ville vite hvordan skolens ansatte opplevde temaet, utelukket jeg elevene. Det kunne vært interessant å se på elevene sine opplevelser av mobbing, men det ville vært et helt annet tema. Jeg valgte å intervju én rektor og én sosiallærer ved to ulike skoler, altså fire personer til sammen. Dette er fordi lærere og rektorer kanskje opplever digital mobbing på ulike måter. Rektor har det overordnede ansvaret på skolen med regler, handlingsplaner og rutiner, mens lærere i mye større grad ser elevene i hverdagen. Jeg mener også at det var en fordel at lærerne er sosiallærere, fordi da har de undervisning med elevene, samtidig som de kommer tettere inn på aktuelle utfordringer knyttet til digital mobbing. Jeg valgte deltagere fra to

ulike skoler fordi jeg ønsket å studere hvordan ulike skoler opplever og forebygger digital mobbing. Hadde jeg derimot valgt flere skoler, kunne jeg ikke gått nok i dybden på resultatet fra hver deltager. Deltagerne i undersøkelsen er et strategisk utvalg. Jeg ville snakke med sosiallærere, og valgte derfor skoler som hadde dette.

Deltagerne er anonymiserte gjennom fiktive navn.

Skole 1:

- Ingrid. Over 60 år, har jobbet som rektor i mer enn 15 år. Har lærerutdanning.
- Karl. Over 30 år, har jobbet som lærer i mer enn ti år. Har lærerutdanning og har vært sosiallærer i fire år.

Skole 2:

- Geir. Over 60 år, har jobbet som rektor i ti år. Har lærerutdanning.
- Kristin. Over 30 år, har jobbet som lærer i ti år. Jobber som sosiallærer, har lærerutdanning.

3.2 Instrument

Målet med semistrukturerte intervjuer er i hovedsak å skape en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som intervjueren har bestemt på forhånd (Tjora, 2012). Jeg lagte en intervjuguide som et hjelpemiddel til intervjuene. Dette er en guide over hvilke tema man skal innom i løpet av intervjuet. Dette lagte jeg for å ha retningslinjer for hvilke emner jeg skulle komme gjennom (Jacobsen, 2005). Intervjuguiden fulgte en bestemt rekkefølge på temaene, men denne kunne endres dersom deltagerne kom med nye tema på bane. Jeg lagte to ulike guider, en for rektorene og en for sosiallærerne. Det var noen like spørsmål, men også noen ulike. Jeg valgte å formulere åpne spørsmål med muligheter for tilleggsspørsmål og endringer underveis. Fordeler med en slik spontanitet, er at det gir en uformell atmosfære. Dette kan gjøre det lettere for deltagerne å snakke og framgangsmåten er fleksibel. Intervjuguiden ble innledet med spørsmål for å bli kjent, *som «hvilken utdanning har du?»*. Deretter gikk jeg inn på *deres opplevelser av generell mobbing* og videre inn på *digital mobbing*. Til slutt spurte jeg om *hvordan de arbeider for å forebygge*. Jeg spurte om tradisjonell mobbing før digital mobbing fordi det først og fremst var en fin innfallsport, men også fordi det ville være interessant om fenomenet digital mobbing dukket opp her. Siden jeg valgte relativt åpne spørsmål, var jeg forberedt på å stille detaljerte spørsmål underveis. Dette krevde at jeg var fullstendig konsentrert.

Før intervjuene gjennomførte jeg et pilotintervju med en bekjent som er utdannet lærer. Dette gjorde jeg for å finne ut om jeg fikk svar på det jeg lurte på, samt for å beregne tid. Prøveintervjuet opplevde jeg som svært lærerikt, og dette gjorde at jeg følte meg mer forberedt til intervjuene. Jeg endret litt på intervjuguiden etter dette, da jeg fant ut at noen av spørsmålene var irrelevante, mens noen burde jeg ta mer tak i. Før pilotintervjuet hadde jeg for eksempel flere spørsmål som ikke fokuserte nok på problemstillingen. Jeg fant derfor ut at det var noen spørsmål jeg kunne slette fra intervjuguiden.

3.3 Gjennomføring

Før jeg gjennomførte intervjuene, sendte jeg deltagerne informasjonsskriv om oppgaven. Intervjuene ble utført på skolen. Dette var en nøytral og rolig plass, selv om det hendte at rektorene fikk telefoner og besøk underveis, slik at vi måtte ta en pause. Jeg startet med å presentere meg selv, oppgaven og gi formell informasjon til deltageren som jeg ikke hadde gitt på forhånd. Dette omhandlet for eksempel anonymitet. To av deltagerne har jeg møtt før, siden jeg har vært i praksis på denne skolen. Et av intervjuene måtte jeg dessverre ta over telefon, på grunn av noe uforutsett som skjedde samme dag. Siden jeg hadde møtt denne personen før, mener jeg at dette fungerte relativt greit. Før jeg gjennomførte intervjuene, var jeg bevisst på at min rolle kunne påvirke resultatet av dataene. Derfor prøvde jeg å unngå å virke spesielt nervøs eller engasjert. Samtidig ville jeg virke interessert i det deltagerne snakket om, og uttrykte i starten at ingenting var spesielt rett eller galt. Under intervjuene brukte jeg en båndopptaker, i tillegg til at jeg noterte mens vi snakket. Selv om jeg hadde utarbeidet en intervjuguide, merket jeg at jeg etterhvert brukte denne mindre, og samtalen lignet mer på dialoger enn intervju. Med dette mener jeg at settingen var naturlig og temaet var så interessant, slik at oppfølgingsspørsmålene kom av seg selv.

3.4 Analyse

For å finne svar på problemstillingen, transkriberte jeg datamaterialet. Etterpå leste jeg gjennom transkripsjonene flere ganger og streket ut det som var relevant for problemstillingen. På denne måten fikk jeg sortert ut informasjonen etter mer og mindre relevante emner. Dette hjalp meg med å holde fokus på problemstillingen, i tillegg til å være så objektiv som mulig. Jeg lagte kategorier for resultatene, som stod i samsvar med teorien. Da kunne jeg føre inn funnene i rett kategori og legge til sitat for å underbygge påstandene.

3.5 Feilkilder

Når man forsker, er det viktig å være bevisst på om resultatet er påvirket av de metoder som er brukt, og om det her kan være noen feilkilder. Et grunnleggende spørsmål er hvor godt eller relevant resultatet representerer fenomenet digital mobbing. Her blir begrepet validitet brukt, som betyr gyldighet (Christoffersen, Johannessen, 2012). Hvis man som intervjuer bruker ord eller begrep som kan bli tolket på flere måter eller som er flertydige, kan dette virke negativt inn på validiteten av dataene. I intervjuet kreves det altså en felles forståelse for spørsmålene, og hva de innebærer av meningsbærende innhold. Pilotintervjuet jeg gjorde i forkant, påvirket de endelige intervjuene positivt, siden jeg ble mer bevisst på spørsmålsformuleringen. En mulig feilkilde knyttet til validitet, er at jeg kunne stilt spørsmål som i større grad belyste problemstillingen. Selv om en kvalitativ tilnærming åpner for tilleggsspørsmål, ser jeg i ettertid at jeg tidvis kunne ha stilt flere oppfølgingsspørsmål.

Et annet sentralt spørsmål er hvor pålitelig dataen som er samlet inn er. Dette handler om nøyaktigheten på dataen; hvilke som blir brukt, måten de blir samlet inn på og hvordan de blir bearbeidet (Christoffersen, Johannessen, 2012). Dette betegnes som reliabilitet. Siden to av deltagerne var personer jeg kjente fra før, kunne det skapt utfordringer knyttet til objektivitet i forsker/informant-forholdet. Siden jeg ikke var ute etter sensitiv informasjon, mener jeg at en eventuell innvirkning på undersøkelsen var lite aktuell. En annen mulig feilkilde, er at jeg hadde det ene intervjuet over telefon. Det er mulig at svarene ble kortere på grunn av det. En grunn til dette, er at de andre intervjuene varte lengre, og det å ta tenkepauser for så å komme med mer utdypende svar, kanskje er mer utfordrende over telefon. Transkripsjonene er så ordrette som mulig, men inneholder ikke lyder fra deltagerne. Dette kan være en mulig feilkilde, siden jeg ikke får med hele konteksten. Det er viktig å presisere at jeg intervjuet fire representanter fra skolen, fra bare to skoler. Resultatet av forskningen gjelder derfor bare de to skolene, og er derfor ikke representativt for «norske skoler».

4.0 Resultat og drøfting

I denne delen vil jeg presentere og drøfte utdrag fra intervjuene. Problemstillingen min inneholder to spørsmål: Hvordan opplever lærere og rektorer digital mobbing på ungdomstrinnet og hvordan arbeider for å forebygge? Jeg har derfor delt resultat og drøftingsdelen i disse to spørsmålene. Jeg har strukturert forebyggingsstrategiene i de samme kategoriene som i teoridelen. Da kan jeg se på

resultatene mot relevant teori jeg tidligere har trukket fram, og på denne måten komme nærmere et svar på problemstillingen min.

4.1 Digital mobbing som et aktuelt problem

Hvordan opplever lærere og rektorer digital mobbing på ungdomstrinnet? Ingrid, rektor på skole 1, mener at mobbing er noe man aldri blir ferdig med, og at dette er noe som dukker opp fra tid til annen. Da jeg spurte om skolen hadde opplevd utfordringer knyttet til digital mobbing, sa hun at de hadde vært borti én sak, men at det var for mange år siden. Jeg fikk et inntrykk av at rektor mente at verken tradisjonell eller digital mobbing er et stort problem på skole 1.

«Det kan godt være at vi har bare sett toppen på et isfjell. Men det som var den gangen var noe som skjedde på fritiden, men da er det slik at vi kan ikke gå å rydde opp hele fritiden til elevene. Men det er klart om det er noe som har konsekvenser for skoledagen må vi gjøre noe med det. Og av og til kan vi søke opp hvor det kommer fra. Og den gangen tror jeg det var noen foreldre som fikk seg en overraskelse, over at deres unger i det hele tatt kunne finne på noe sånn». -Ingrid, rektor skole 1.

Dette sitatet henger sammen med en av forskjellene jeg understreket i kapittel 2.1. Den digitale mobbingen gjør det mulig å gjøre seg anonym, men den er også lettere å dokumentere, slik Ingrid kom med eksempel på. Sett i sammenheng med tradisjonell mobbing, hevder hun at digital mobbing er utfordrende fordi *«her kan det skje veldig mye i løpet av få timer»*. Dette er også noe som kjennetegner digital mobbing. Noe som har blitt lagt ut på internett kan spre seg raskt. Likevel mener Ingrid at digital mobbing ikke er et stort problem, siden hun hevder at de ikke har opplevd mange utfordringer knyttet til fenomenet.

Karl, som er sosiallærer på samme skole, påstår at mobbing er et problem som dukker opp med jevne mellomrom. I kapittel 2.1, skrev jeg at en av hovedforskjellene mellom digital og tradisjonell mobbing er at det ikke er noen fysiske grenser i digital mobbing. Karl mener at det som skjer hjemme, ofte blir synlig i skoletiden. *«Av og til får vi melding fra foreldre eller elever om at det foregår på fritiden, og vi ser av og til at det som skjer på fritiden har mye å si for klassemiljøet»*. Dette tyder på at hjemmet ikke er en friplass for mobbeofferet, siden mobbingen skjer over alt. Karl tror ikke at digital mobbing har erstattet den tradisjonelle mobbingen. *«Det kan hende at mobbing til dels har forflyttet seg litt bak PC-skjermen, men jeg tror nok ikke at den har erstattet den tradisjonelle*

mobbingen».

Geir, rektor på skole 2, påpeker at det er veldig lite mobbing på skolen i følge elevundersøkelsene som har blitt gjort. Han hevder at de ikke har opplevd generell mobbing eller krenkende atferd som noen utfordring. Digital mobbing mener han at de har hatt litt mer av, til tross for at det ikke skal skje. Geir opplever at digital mobbing er verre enn tradisjonell mobbing.

«Denne typen mobbing er styggere, mer ondskapsfull og mer sårende. Den treffer så brutalt, fordi du ser ikke noe, men du opplever hva han sier om deg. Da får du en slik avstand da du møter vedkommende på skolen dagen etter, da har du en større avstand til vedkommende som du ellers ikke ville hatt, fordi du har sagt eller gjort noe som du ellers ikke ville gjort.»
- Geir, rektor på skole 2.»

Skolen anmelder all form av digital mobbing til politiet. Dette er blant annet fordi rektor ikke har myndighet til å ta mobilen fra en elev. *«Det har vi gjort fordi vi ønsket å statuere et tydelig eksempel på at dette ikke blir tolerert, veken av oss eller andre».* Rektor forteller om en slik sak:

«Vi deler garderobe sammen med videregående skole. Når våre elever kommer og skal inn i badehallen, da er de andre på vei ut. Da hadde noen elever på videregående, tatt bilde av våre elever i dusjen. Da begynner dette å gå rundt. Da jobber begge skolene med dette, sammen med foreldrene, og denne ble anmeldt som alvorlig».

Skole 1 har hatt en lignende episode, der noen elever filmet noen andre elever på skolen og la ut på et nettsted. Dette betyr at begge skolene har hatt eksempler på det Staksrud (2013) poengterer er en av hovedforskjellene på mobbetypene, nemlig mulighet for bruk av audiovisuelt materiale. Det ser ut som at dette er en av utfordringene med digital mobbing på begge skolene.

Kristin, sosiallærer på samme skole, mener at digital mobbing er noe som har utviklet seg, men at det er litt vanskelig å få med seg alt: *«Vi har ikke helt sikten enda, på hvordan det foregår».* Hun mener at skolen har utfordringer med mobbing, og at de handler mest om utestengelse og «typiske jentekonflikter». *«Jeg ble litt overrasket over at det var så ekstremt viktig med disse likes'a»* sier hun, og viser til sosiale medier:

«Vi vet jo det her med likes, at de klikker jo på bilde sitt igjen for at det skal komme opp igjen, for å få enda mer likes. Det er taktikk. Så er det også de som ikke tørr å legge ut profilbilde fordi de er så redd for å ikke få likes. Sånn at det er en del av disse sidene som blir så nye for oss, at vi ikke har peiling på hva de er inne på». - Kristin, sosiallærer på skole 2.

Staksrud (2013) hevder at en viktig forskjell mellom tradisjonell og digital mobbing er nettopp dette. Sosial ekskludering kan skje på sosiale medier da elever kan oppleve å ikke få «likes», kommentarer eller venneforespørsler. Kristin mener at problemet er størst i 9.klasse, der mange, spesielt jenter, bruker mobilen flittig, ofte for å ta såkalte «selfies».

«Vi må gjøre noe snart, vi har diskutert at snart må vi gjøre noe med den mobilen. Jeg ser ikke vekk i fra at det er sunt å ta øynene vekk i fra mobilen. Jeg prøver å si til elevene at hvis de skal være på mobilen hele tiden, hvordan kan de fange opp, hvordan kan de bli kjent med et menneske om du ikke kan se på dem». - Kristin, sosiallærer på skole 2

Det er tydelig at Kristin hadde mye erfaring med fenomenet. Likt som på skole 1, virket det som at sosiallærer var mer kjent med saker og visste hva de handlet om, enn det rektor gjorde. Det betyr ikke at rektor er uvitende, men heller at lærerne som er i direkte kontakt med elevene, vet mer hva utfordringene handler om.

4.2 Forebyggingsstrategier

4.2.1 Nettvett

Alle deltagerne brukte nettvett som en forebyggingsstrategi, men dette varierte i type og omfang. Siden nettvett skal være en obligatorisk del av undervisningen, både som grunnleggende ferdighet og som kompetansemål i samfunnsfag, er dette noe som alle deltagerne var kjent med. Willard (2007) hevder at mange ungdommer mener at de kan skrive hva de vil på internett, uansett om det kan påvirke noen i en negativ forstand. Derfor må elevene bli lært opp. Ingrid, rektor på skole 1, poengterer at nettvett hører til den digitale kompetansen som skal bli inkludert i undervisningen, og mener at «lærer bør kanskje gi tips om at de bør tenke gjennom hvilket bilde de legger ut av seg selv, hvilket bilde de egentlig spre av seg selv». Videre sier hun at nettvett handler om øvelser i å reflektere over dette. Skole 1 har nettvett som tema i samfunnsfag. «Ser vi at det er et problem, eller

hører fra foreldrene at det er et problem, så kan vi ta det opp en ekstra gang», hevder sosiallærer på skole 1. Det tyder på at skole 1 underviser i nettvett i samfunnsfag og tilføyer ved behov.

Geir, rektor på skole 2, mener at de flere ganger i året bruker tid på nettvett. Han sier også at de har skilt på datarommene der det står «*Husk at du blir skygget hele tiden. Vi vet til en hver tid hvor du sitter, hva du heter og hva du har sendt fra datamaskinen*».

I kapittel 2.3.1 skrev jeg at Staksrud (2013) hevder at en forebyggingsstrategi er å undervise elevene om personvern på Facebook. Det virker som om det er bare Kristin, sosiallærer på skole 2, som har brukt sosiale medier i undervisningen.

«Vi snakket om hva som kan være lurt å ha på Facebook, hva som kan være lurt å skrive, hva ER Facebook. Jeg hadde sett at han hadde åpen profil, og da ble jeg litt overrasket over at han ikke visste hvordan han skulle gjøre det. Jeg føler at de er flinke, de vet mer enn oss. Men det er klart at de stenger det de vil stenge og åpne det de vil åpne. De bruker det bevisst». - Kristin, sosiallærer på skole 2.

Sosiallæreren husker spesielt én sak, som gjorde at hun og kontaktlærer jobbet både proaktivt og reaktivt. Hun fant en artikkel fra internett som viste et eksempel på digital mobbing som kontaktlæreren presenterte for klassen. «*Jeg tror det er veldig greit å komme med konkrete eksempler, og ta de litt på kornet på hvordan de jobber*», sier hun. Etter det ble litt utfordringer med digital mobbing på skolen, begynte en prosjektgruppe i 9.klasse å ta for seg digital dømmekraft som tema, og hun har også vært inne i klassene og snakket om digital mobbing i sammenheng med psykisk helse. Hun mener generelt at undervisning om nettvett er noe som skjer ofte i skolen. Skolen har også kjøpt inn boka til Staksrud (2013) som ressurs.

Det virker som at skole 1 ikke bruker nettvett like mye som en forebyggingsstrategi, sammenlignet med skole 2. En mulig årsak til dette, kan være at skole 2 opplever digital mobbing som et større problem, og at derfor kreves det forebygging. Skole 1 har nettvett inkludert som en del i samfunnsfag, men tilføyer med mer undervisning, om det er behov.

4.2.2 Læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper

Staksrud (2013) hevder at læreren kan være en samarbeidspartner ved å vise at han er positiv til mulighetene rundt internett, og at læreren kan være en person å snakke med. Flere av deltagerne nevner at de mener det er vanskelig å få med seg all mobbing, derfor har de invitert både foreldre og

elever til å si i fra. Dette tyder på at samarbeid mellom lærere, foreldre og elever er viktig for å forebygge mobbing, spesielt den digitale, som kan være ekstra utfordrende å få med seg:

«Vi som skole ser av og til at det som skjer på fritiden har noe å si på klassemiljøet. Så vi tar av og til opp ting og snakker med elevene om det, både som klasse og enkeltelever. Spesielt hvis det er grove tilfeller, slik at vi spiller på lag med foreldrene på den måten, men det er klart at hovedansvaret når det gjelder det på fritiden er foreldrene og elevene ta tak i». - Karl, sosiallærer på skole 1.

Gode relasjoner er viktig for at elevene kan bruke de voksne som en ressurs. Ingrid, rektor på skole 1, forteller at hele skolen har fysisk aktivitet felles en halvtime to ganger i uka. *«Der elever og lærere er i lag utenom undervisning, der lærerne er med elevene, i leken eller turen, slik at en skaper god kontakt»*. Hun mener at dette kan bidra til å skape gode relasjoner mellom elevene og lærerne.

Krokan (2011) skriver at Facebook kan bidra til å forstå hvordan elever samhandler med hverandre, da dette er en viktig infrastruktur for ungdommer. Ut ifra intervjuene forstod jeg det slik at sosiale medier ikke ble brukt eksplisitt i undervisningen, foruten Kristin fra skole 2 som har brukt det én gang. Det krever nok et ekstra engasjement fra lærere som er spesielt interessert i IKT. Tre av de fire deltagerne er ikke venn med elevene sine på Facebook. Dette er et bevisst valg. Sosiallærer Kristin, sier hun er venn med en del av elevene sine. Hun mener at slik hun bruker Facebook, er det helt greit:

«Jeg har brukt det litt som sosiallærer, sett hva elevene har lagt ut. Hvis jeg lurar på ting, kommentarer på bilder... Jeg kan sjekke litt stemninga, se hvem de er venn med. Når jeg vet litt bakgrunn, så ser jeg jo hvorfor de legger ut hvorfor de legger ut det, jeg skjønner litt mer. Men det er jo en del elever som har åpen profil. Det de gløkker noen er at de lager en boble med sine personer, så legger de ut ting så blir det så synlig for mange andre. Sånn at det er viktig å tenke på at man ikke må legge ut følelser og sånne ting». - Kristin, sosiallærer, skole 2

Det tyder på at Kristin bruker Facebook som en ressurs som sosiallærer, der hun kan utnytte noe av det hun observerer i undervisningen med elevene. Kanskje hun forstår bedre elevenes livsverden av å være Facebookvenn med dem?

Generell kunnskap om elevenes digitale verden er en metode for å forebygge. Det er vanskelig å forebygge, uten å vite hvordan elever bruker digitale midler. Jeg spurte deltagerne om de opplever at de hadde nok kunnskap om elevenes digitale hverdag. Alle mener at de sannsynligvis *ikke* har tilstrekkelig informasjon. De poengterer at kunnskapen er avhengig av hvor mye man er på sosiale medier selv. Likevel mener rektor på skole 2 at alder ikke har særlig mye å si.

«Det som sjokkerer meg som rektor litt, er at kunnskapen på de nyutdannede lærerne er heller ikke så stor på dette område. Vi hadde jo trodd det når vi blander litt eldre, litt yngre, litt nye og litt sånn, Men samtidig ser jeg at de har med seg en annen på kulturarv, de bruker dette mediet her på en mer ungdommelig måte. - Geir, rektor på skole 2.

Dette tyder på at interesse innenfor digitale verktøy ikke er bestemt av lærerens alder. Det finnes nok flere unge enn eldre lærere som er aktive på medier som elever også bruker. Likevel har teknologien utviklet seg, slik at eldre lærere også begynner å bruke slikt.

4.2.3 Antimobbing i skolehverdagen

Staksrud (2013) hevder at god pedagogikk og grensesetting er viktig for å forebygge digital mobbing. Skolen må ta mobbing på alvor og ha absolutt nulltoleranse. I intervjuene fortalte rektorene om flere forebyggingsfaktorer av generell mobbing som de hadde på skolen. Begge rektorene mente at det å ha en sosiallærer på skolen var en viktig forebyggingsfaktor, fordi han blant annet jobber tett med kontaktlærerne og samhandler med dem.

Barn som lærer å opptre med selvsikkerhet, har gjerne en bedre forståelse av hvordan de skal oppføre seg i vanskelige situasjoner (McGuckin et al. 2012). Skole 2 er med i et sinnemestringsprogram som heter ART (Aggression replacement training, 2014). Der skal elevene gjøre ulike oppgaver som handler om at de skal lære å leve sammen og løse problemstillinger når de oppstår. «Vi har god kunnskap om hvordan vi skal takle krenkende ord og uttrykk», hevder rektor på skole 2.

Hvilke regler har skolene for mobilbruk? Begge skolene har forbud mot bruk av mobiltelefoner i skoletimene, men tolerer derimot bruk i friminuttene. Sosiallærer på skole 2 forteller at hun er usikker på hvordan reglene egentlig fungerer i praksis, og at det kanskje blir strengere etter hvert. Hun tror at det hadde kanskje vært bedre om alle lærerne hadde brukt like regler, fordi hun mener

ivaretagelsen av regelen er forskjellig fra klasse til klasse. Det virker som at det fungerer bedre på skole 1:

«Det har gått ganske greit. Det gjelder å være tydelig for elevene, så går det fint. Det var faktisk et større problem med at mobiler ringte og pep for 5-6 år siden da var den biten et større problem. Men det er klart, det kan gjør at de ikke er så fysisk aktive i friminuttene».
- Karl, sosiallærer på skole 1.

Konkrete beskjeder som signaliserer ønsket atferd har en positiv effekt (Staksrud, 2013). Rektor på skole 2 forteller om konkrete regler om databruk som står på døra til datarommet, samt regler om «slik gjør vi det på ----- skole.» Rektor på skole 1 sa at de hadde klare regler på skolen og at dette var noe de vektla, spesielt på begynnelsen av skoleåret. Staksrud (2013) hevder også at det kan være hensiktsfullt at de eldste på skolen er med og lager og presenterer de fastlagte reglene. Rektor på skole 2 forteller at 10. klassingene har et stort ansvar:

«De fleste skoler bruker en fadderordning, men her har de større ansvar. 10.klassingene som er i elevrådet, skal sammen med elevrådet lage ordensregler, samværsregler, tiltak som gjør at de har et ansvar. Vi hadde de med ute på inspeksjon, for at de skal lære seg å se hvem som kanskje ikke trives så godt.» - Geir, rektor på skole 2.

Mye av dette er derfor i tråd med det Staksrud (2013) skriver om regler. Dette er et tema som sosiallærere, men spesielt rektorer engasjerte seg sterkt i. Begge skolene har flere forebyggingsstrategier som går på antimobbing, og da mener begge rektorene at det å ha sosiallærer er en viktig «nøkkel» for å forhindre mobbing i skolen. Begge skolene har også klare regler om både mobbing og mobilbruk. Det virker likevel som at deltagerne ikke ser bort ifra at reglene kanskje skal endres, da de ser sjansen for at digital mobbing kanskje vil utvikle seg mer de neste årene.

5.0 Oppsummering og konklusjon

I denne undersøkelsen har jeg intervjuet to sosiallærere og to rektorer om temaet *digital mobbing*. Målet med bacheloroppgaven var å finne ut hvordan lærere og rektorer opplever digital mobbing på ungdomstrinnet og hvordan de arbeider for å forebygge.

I teorikapitlet understreket jeg flere viktige aspekt ved digital mobbing som gjør den forskjellig fra tradisjonell mobbing. Jeg velger her å oppsummere de viktigste utfordringene ved digital mobbing som ble fokusert på av deltagerne. Begge skolene opplevde at audiovisuelt materiale ofte ble brukt i den digitale mobbingen. De opplevde også at digital mobbing skjer «hele» tiden, og derfor blir det som skjer hjemme ofte overført til skolen. En annen utfordring var at sosiale nettverk kan skape sosial ekskludering i form av «likes», venneforespørsler eller invitasjoner. Det tyder på at den tradisjonelle mobbingen har forstørret horisonten sin. Det som pleide å skje i skolegården, skjer kanskje fortsatt der, men i tillegg også bak skjermen. Mobbingen har altså til dels forflyttet seg.

I kapittel 2.2 skrev jeg om tre typer forebyggingsstrategier: Nettvett i skolen, læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper, og antimobbing og klasseledelse. Alle disse forebyggingsstrategiene fant jeg igjen i svarene til deltagerne. Skole 1 fokuserte kanskje mest på læreren som samarbeidspartner og relasjonsskaper. Dette gjorde de ved jevn og god kommunikasjon med både elever og foreldre, i tillegg til å skape relasjoner ved for eksempel «fysisk aktivitet». Skole 2 brukte mye tid og ressurser på undervisning om nettvett. Begge skolene brukte også antimobbing og klasseledelse som en forebyggingsstrategi. Skole 1 opplevde at de hadde hatt få utfordringer knyttet til digital mobbing. Dette kan kanskje tyde på at skolen(e) ikke legger opp til forebygging av digital mobbing, før utfordringene faktisk er der. Det kan på den annen side bety at skolene er gode på å forebygge generell mobbing (antimobbing og klasseledelse), slik at dette også inkluderer den digitale delen og på denne måten også reduserer problemet med digital mobbing.

Selv om skolene forebygger på ulike måter, var ingen av deltagerne i tvil om at de ansatte på skolen burde ha mer kunnskap om elevenes digitale verden. De så en sammenheng med mellom det å selv være aktiv på sosiale medier og å ha kunnskap. De var spente på i hvilken grad digital mobbing vil utvikle seg i framtiden. Det er tydelig at elevenes bruk av digitale verktøy har utviklet seg, og at den kanskje også vil fortsette å utvikle seg.

Gjennom denne undersøkelsen har jeg lært at en del av mange barns liv foregår på digitale verktøy. I ettertid av undersøkelsen har jeg blitt mer bevisst på en annen mer negativ side av det som skjer på sosiale nettverk. I mai 2014 er Facebook full av statuser som handler om at man utfordrer hverandre

til å bade i sjøen innen 24 timer. Dette er nok ment å kun være noe morsomt, men jeg er overbevist over om at det sitter mange barn og er lei seg for at ingen gir dem utfordringen, selv om det er mest behagelig å slippe og bade. Om jeg hadde gått dypere i emnet, så kunne det vært interessant og snakket med elevene og deres opplevelser av digital mobbing. Det ville vært spennende å sammenligne lærernes svar med elevenes. Kanskje resultatet da ville vært annerledes?

6.0 Litteraturliste

Aggression replacement training. (2014). Hentet 13.04.14 fra:

<http://aggressionreplacementtraining.com/>

Baird, A.A & Fugelsang, J.A. (2004.) *The emergence of consequential thought: evidence from neuroscience*. The Royal Society, 29.November (359,), s.1797-1804.

Bandura, A. (1997.) *Self Efficacy: The exercise of control*. New York: W.H Freeman

Barnevakten, (2011.) *Mobbing på nett sårer mest*. Hentet 27.03.14 fra

<http://www.barnevakten.no/article/841>

Byrkjedal, M., Lohne, M.L. (2013, 19.12.) *Her ble skolejentene filmet i dusjen*. VG. Hentet fra

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/her-ble-skolejentene-filmet-i-dusjen/a/10148935/>

Christoffersen, L., Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag

EU Kids Online, (2013). Hentet 05.05.14 fra:

http://eprints.lse.ac.uk/54280/1/EU%20Kids%20Online%20III_Second%20annual%20progress%20report_2013.pdf

Hattie, J. (2009.) *Visible learning. A synthesis of over 800 Meta-analyses relating to achievement*, Auckland: Taylor and Francis.

Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Høyskoleforlaget.

Johansen, L. (2013, 12.09.) *Innfører mobil-og fotoforbud på skolen*. VG. Hentet fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/elevavisen/artikkel.php?artid=10126222>

Krokan, A. (2011, 24.august.) *Hvorfor sosiale medier i skolen*. Hentet fra: <http://arnek.wordpress.com/2011/08/24/hvorfor-sosiale-medier-i-skolen/>

Krokan, A. (2012.) *Smart læring: hvordan IKT og sosiale medier endrer læring*. Bergen: Fagbokforlaget

Kunnskapsdepartementet (2011.) *Manifest mot mobbing 2011-2014*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/andre/skjema/manifest-mot-mobbing---lokal-forankring-.html?id=631478>

Larsen, AK. (2007). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Lindgren, HM. (2013, 22.11). *Her får de bruke mobilen på skolen*. NRK Telemark. Hentet fra <http://www.nrk.no/telemark/uenige-om-mobilbruk-pa-skolen-1.11364281>

McGuckin, C. O'Moore, A.M., Corcoran, L. Crowley, N. (2012). *Cyber training 4 parents, A trainer guide*. Hentet fra: <http://cybertraining4parents.org/ebook/downloads/CT4P%20-%20Trainer%20Guide%20Module%203%20ENG%20%20How%20parents%20can%20detect,%20intervene%20and%20prevent%20cyberbullying.pdf>

Ólafsson, K. Livingstone, S. Haddon, L. (2013). *Children's Use of Online Technologies in Europe. A review of the European evidence*. London: LSE.

Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget

Opplæringsloven. (1998). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen*. Hentet 08.04 fra:
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm Akademi.

Staksrud, E. (2013). *Digital mobbing*. Oslo: Kommuneforlaget.

Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendag Akademi.

Utdanningsdirektoratet (2013a). *Læreplan i samfunnsfag*. Hentet 27.03.14 fra:
<http://www.udir.no/kl06/SAF1-03/>

Utdanningsdirektoratet (2013b). *Elevundersøkelsen 2013*. Hentet 27.03.14 fra:
<http://www.udir.no/Stottemeny/Presse/Pressemeldinger/Pressemelding-Elevundersokelsen-2013/>

Utdanningsdirektoratet (2012). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*. Hentet 07.04.14 fra:
http://www.udir.no/Upload/larerplaner/lareplangrupper/RAMMEVERK_grf_2012.pdf?epslanguage=no

Zondag WHM. (2013, 25.06). *Tenåringsjenter dømt for Instagramsladder*. NRK. Hentet fra
<http://www.nrk.no/verden/tenaringsjenter-domt-1.11099107>

Willard, N. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats*. USA: Research Press

7.0 Vedlegg

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Digital mobbing på ungdomstrinnet

Jeg er en student ved grunnskolelærerutdanningen for 5-10.trinn ved Høgskulen i Sogn og Fjordane, som for tiden arbeider med en bacheloroppgave. I denne forbindelse, ønsker jeg å intervju ansatte ved skolen deres. Målet med oppgaven er å finne ut om skolene opplever digital mobbing som et problem på ungdomstrinnet, og hvordan skolen eventuelt jobber for å forebygge.

Jeg ønsker å intervju både én rektor og én lærer fra hver skole. Intervjuet vil ta omtrent 30-45 minutter. Intervjuet kan gjennomføres på skolen som informanten jobber på, om ønskelig. Jeg håper å gjennomføre intervjuene i løpet av uke 12 (eventuelt 13). Tid og sted kan vi avtale nærmere.

Informantene vil bli helt anonymisert, og det vil ikke være mulighet for å identifisere kildene. Under intervjuene vil jeg benytte meg av lydopptaker, som vil bli slettet etter behandling. Intervjueren har taushetsplikt, og vil ikke under noen omstendigheter bruke informasjonen som fremkommer til annet enn i bacheloroppgaven. Informantene har rett til å få korrigert eventuelle feil i de opplysningene intervjueren har notert, underveis i intervjuet og kan kreve at deler eller sitat fra intervjuet ikke blir nyttet. Deltagerne vil få tilgang på oppgaven når den er ferdig, om ønskelig.

Jeg håper du vil ta deg tid til å delta, da det er viktig for meg som nyutdannet lærer å få kjennskap til hverdagen i skolen. De som jobber i skolen har viktige erfaringer som jeg gjerne vil lære fra.

Med vennlig hilsen,

Åshild Nymark Esperås, 41586659, ashildne@hotmail.com

Intervjuguide

Rektor:

- Har du som rektor opplevd utfordringer i forhold til mobbing på denne skolen?
Er dette en stor utfordring?
- Hvordan tror du denne mobbingen foregår?
- Hvordan jobber dere for å forebygge mobbing?
- Har du som rektor opplevd utfordringer med digital mobbing på denne skolen?
- Har du sett en utvikling i den digitale mobbingen de siste årene?
- Hvordan tror du digital mobbingen foregår?
- Er digital mobbing inkludert i de overordnede reglene mot mobbing? Hva står det? Ser du eventuelt behov for det?
- Er omfang av digital mobbing dokumentert på denne skolen, eventuelt hvilket resultat?
- Hvordan jobber dere for å forebygge digital mobbing? Som for eksempel film, opplæring om nettvett, antimobbing, hjelp fra organisasjoner?
- Har dere noen spesifikke regler mot digital mobbing? Hva med f.eks mobilbruk?
- Opplever du at skolen/de tilsette har tilstrekkelig informasjon om elevenes digitale verden?
- Mener du det er en forskjell mellom tradisjonell mobbing og digital mobbing?
Eventuelt hva?

Intervjuguide

Lærer:

- Har du som lærer opplevd utfordringer med mobbing på denne skolen?
Er dette en stor utfordring?
- Hvordan tror du denne mobbingen foregår?
- Hvordan jobber dere for å forebygge mobbing?
- Har du som lærer opplevd utfordringer med digital mobbing på denne skolen?
Er dette en stor utfordring?
- Har du sett en utvikling i den digitale mobbingen de siste årene?
- Hva gjør du som lærer for å forebygge digital mobbing? Som for eksempel film, undervisning om nettvett, antimobbing, hjelp fra organisasjoner? Hva mener du er viktigst?
- Hva mener du går under “nettvett”?
- Har du noen gang brukt Facebook, Twitter eller andre sosiale medier i undervisningen? Hvorfor, hvorfor ikke?
- Hva er reglene for mobilbruk på denne skolen? Opplever du at de fungerer?
- Opplever du som lærer at du har tilstrekkelig kunnskap om elevenes digitale verden?
- Opplever du at de tilsette bør få mer informasjon om elevenes Internettbruk?
- Er elevenes digitale vaner noe som blir tatt opp på foreldremøter?
- Mener du det er en forskjell mellom tradisjonell mobbing og digital mobbing?
Eventuelt hva?